

Rodolf Llorens i Jordana
(Vilafranca del Penedès 1910 - Caracas 1985)

Fill del cafeter del *Casal La Principal* de Vilafranca, va cursar els estudis primaris a l'escola Montessori i els de batxillerat al col·legi Sant Ramon (on va coincidir amb Pere Grases, Lluís M. Güell i Pau Boada); després va estudiar filosofia a la Universitat de Barcelona sota el mestratge de Jaume Serra Húnter, Tomàs Carreras Artau i Àngel d'Apraiz, i s'hi llicencià el 1930. A començaments dels anys trenta realitzà diverses tasques culturals a Vilafranca, com ara una història del teatre vilafranquí, o unes bases per a la història de Vilafranca el segle XX, una història local, a més de tasques de catalogació de l'arxiu municipal, l'any 1933.

L'any 1931 va fer de professor a l'Ateneu Enciclopèdic Popular i a l'Institut de Cultura de la Dona de Barcelona (on era professor de Batxillerat i d'Estudis

Universitaris) i l'any 1932 va obtenir la plaça de professor de lògica, psicologia i història de la literatura a l'Institut d'Olot (i hi estigué fins el curs acadèmic de 1933-1934). La seva visió del que va significar la segona república està recollida en un excel·lent article històric, *Els 14 d'abril. Una conferència sense auditori* (1963):

«Els mètodes històrics no són com els mètodes de les ciències. Aquestes obtenen èxits analitzant, tallant, separant. En la Història això és funest i només s'aconsegueixen apreciacions falses. No resulta trossejar i aïllar. La història no es pot menjar com una escarxofa, fulla a fulla; sinó que ha d'empassar-se d'una tirada com una purga o com una novel·la apassionant, que de les dues coses participa l'autèntica crònica històrica. El mètode dialèctic –tan mastegat avui– potser no sigui més que això: veure les coses lligades, relacionades, sense separar, en perspectiva. Tal com digué Plató, vint-i-tres segles abans que Marx: “Qui sap tenir visió de conjunt, aquest és dialèctic”. En la Història no es pot tenir pa a l'ull. Els fets històrics no suporten, sota pena de grans deformacions, la miopia; no volen ésser vistos de prop; sense seguir-ne el procés; al marge de les dimensions del temps i de l'espai. Els nostres 14 d'abril que any rere any venim celebrant són uns 14 d'abril massa íntims, per no ofendre-us amb la paraula de miops; fora del calendari i també fora de lloc.

Ara bé; si en altres matèries el dolorós és tallar i separar, en la Història resulta cruel la visió de conjunt, és amargant la continuïtat. Mentre hem fet la trampa de dividir i aïllar al nostre gust, hem pogut trobar el 14 d'abril fresc com una rosa, gustós com una poma per a la set i nostàlgic com el primer amor. Però ara no serà així. D'antuvi us he d'advertir que el 14 d'abril que ara trobarem no serà ni una joia, ni una flor, ni un fruit. A tot estirar, una joia de valor discutible, una flor dissecada o un fruit neulit. No serà un 14 d'abril sucós i tou, sinó eixarreit.»

L'any 1931, junt a Josep Roig Llaurador, *Arengadetes*, va fundar el setmanari Abril, portaveu de l'ERC a Vilafranca del Penedès, i va participar en la campanya penedesenca per fer diputat a Corts constituents del mes de juny per aquest districte a Carles Pi i Sunyer. Rodolf Llorens escriurà més tard (1970), que el nomenament de Carles Pi i Sunyer com a candidat del Penedès per part de la direcció de l'ERC, va sorprendre als republicans penedesencs: «A la meua vila vam rebre molt malament aquesta designació del Consell directiu de l'Esquerra, perquè en el que menys pensàvem aleshores era un professor com Pi Sunyer. El nostre candidat ideal era un Amadeu Aragay i un Josep Calvet, Secretari i President de la Unió de Rabassaires, un Francesc Riera de

Martorell, un Pau Baqués de Sant Pau d'Ordal, un Pau Padró del Vendrell, un Medi Vinyals dels Monjos, àdhuc un Joan Casanovas de Sant Sadurní d'Anoia; líders camperols o radicals, terrassans ells mateixos; gent d'arpiots i no de ploma, que tot ho enreden. Pensàvem en un pagès comarcal i el Directori ens imposava un senyor de Barcelona amb corbata de llacet; volíem gent del camp i del llamp i ens enviaven un polític que provenia de l'Acció Catalana, que nosaltres en dèiem la *Lligueta*.» Malgrat les reserves, Pi i Sunyer va sortir elegit diputat i va ser nomenat Director General de Comerç, nomenant com a secretari al vilafranquí Pere Grases, a més d'altres càrrecs a la Generalitat de Catalunya i del govern republicà. Però, el que més sorprengué als vilafranquins i penedesencs és que, un cop elegit, i junt a Pere Grases, sempre es preocuparen per Vilafranca i el Penedès: «els dos es van dedicar a servir els interessos i les necessitats de Vilafranca i la seva comarca. Que si voleu un Institut de segon ensenyament, que si l'hospital ha de tornar a ser municipal, que si convé la transformació de la caserna de cavalleria, que si falten escoles als pobles de la rodalia ... serví als vilafranquins i altre penedesencs a cor què vols cor que desitges. Com a homenatge ben merescut, a l'escola de Vilobí, se li va posar el nom de Carles Pi Sunyer. En Carles més que el diputat resultà un veritable ambaixador de Vilafranca a Madrid i a Barcelona, i Pere Grases era el Cònsul del Penedès com li duen a Madrid.»

L'any 1934, junt al seu company Josep Roig Llaurador, *Arengadetes*, preparà un viatge a l'URSS en representació de les forces esquerranes de la vila. Al final, però, va viatjar acompanyat de Ramon Esclassans. Aquest viatge despertarà contradiccions en Llorens, tal i com podem observar en l'article que dedicà al seu company *l'Arengadetes* (1982): «presenciàrem la inacabable desfilada obrera i militar del primer de Maig, i també l'amuntegament inhumà dels kúlaks per les estacions ferroviàries, transportats despietadament d'una banda a l'altra del país. [...] El terror era palpable, la penúria saltava a la vista, però com a contrapartida també era palesa la il·lusió de crear un nou món i l'esperança que no s'havia sofert ni lluitat en va en la creació d'una nova era amb l'apoteosi de la humanitat redimida.» Aquest mateix any, va ser detingut pels fets d'octubre, jutjat i empresonat a la Model, passa després a residir a

Barcelona, on va entrar de professor a la Institució Sibiude de Barcelona, gràcies a les gestions del vilafranquí Pere Mas i Parera. El seu compromís polític amb el republicanisme d'esquerres el portà a militar a l'ERC, i el seu compromís social amb el món del treball (pagesos i obrers) el va portar a ser secretari de la Unió de Rabassaires.

L'any 1936 es va casar amb Eugènia Fàbregas, i va entrar al PSUC i va ser nomenat secretari a la Comissaria de Banca, Borsa i Estalvi de la Generalitat de Catalunya i Secretari General de la Unió de Rabassaires. D'aquest partit en seria expulsat l'any 1944 per haver defensat Joan Comorera. L'any 1938 és mobilitzat i com a capità de companyia lluita als fronts de Balaguer i de l'Ebre. L'any 1939 va a parar al camp de concentració d'Arlès sur Tech, d'on s'escapà refugiant-se a Tolosa de Llenguadoc. L'any 1941 s'embarcà en el vaixell *Alsina*, amb el qual tombà per l'Àfrica Occidental tot l'any; després s'embarcà en el vaixell portuguès *Quança* que el va portar a Mèxic, i des d'allà va arribar a Caracas (on morí el 1985).

A Caracas, va donar classes de filosofia al costat de Domènec Casanovas a la recent creada Facultat de Filosofia, durant uns anys. A partir del 1944 es va dedicar a la cinematografia. Si exceptuem el període de 1957-1962 en què es

va haver de traslladar a Mèxic per produir-hi diferents pel·lícules. Caracas fou el seu estatge definitiu i hi va desenvolupar una notable tasca cultural com a president o secretari del Centre Català, alhora que fundador del Patronat de cultura Terra Ferma (1965-1972). I a l'exili també va ser mantenidor dels Jocs Florals. A Veneçuela hi van anar a parar, sobretot a partir de 1945, milers de catalans procedents de Catalunya, França, Mèxic i Santo Domingo, l'any 1968 n'hi havia ja entre 15.000 i 20.000. Allà va coincidir amb Pere Grases, August Pi i Sunyer, Carles Pi i Sunyer, Pau Vila, Marc Aureli Vila, i amb molts vilafranquins com el matrimoni format per l'Eusebi Pérez Martín i l'Aurora Just Ferrer, o les famílies Carbonell, Miron, Esclassans, Valls, Artis, Fàbregas, Bas, ... Llorens tenia pràcticament acabat un estudi sobre els catalans a Caracas quan va morir, i que, de moment, resta inèdit. La biblioteca del Centre Català de Caracas porta el nom de Rodolf Llorens i Jordana.

Pere Grases i Rodolf Llorens en l'acte inaugural de la Biblioteca del Centre Català de Caracas que porta el nom d'aquest últim. Pere Grases féu el discurs inaugural i d'oferiment de la placa amb el nom de la Biblioteca.

Va tornar a Catalunya els anys 1976 i 1977 (aquest amb motiu de la reedició de *La Ben nascuda*), i 1982 (publicació de l'estudi sobre Robrenyo i la Renaixença). La seva darrera visita a Catalunya fou l'any 1984, precisament a Vilafranca del Penedès, on pronuncià la conferència de l'acte institucional de

Sant Jordi al Saló de Sessions de l'Ajuntament, amb el títol de *L'hegemonia vilafranquina dins l'hegemonia catalana*:

«En l'oda llegida a Ferran VII es proclamà el "*vivir llibre o morir*". En les guerres carlines, Vilafranca, va fer-se decididament liberal, organitzà la seva Milícia Nacional i sofrí molt per part de les partides carlistes; la Revolució de Setembre del 68 va ésser protagonitzada pels vilafranquins; la proclamació de la República del 1873 va anticipar-se, d'unes quantes hores, relació a Barcelona, i no es va retardar gens la de 1931, ni el cop del 6 d'octubre de 1934, que prengué grans i greus proporcions. No sols ha tingut Vilafranca el moviment sindical de pagesos de la Unió de Rabassaires (1920), de la qual vaig ser secretari, sinó també el moviment obrer de CNT (1911). Quan Salvador Seguí, *el Noi del Sucre*, fugí de la persecució policial de Barcelona es va refugiar a Vilafranca, fent de pintor a cal Senabre.

[...]

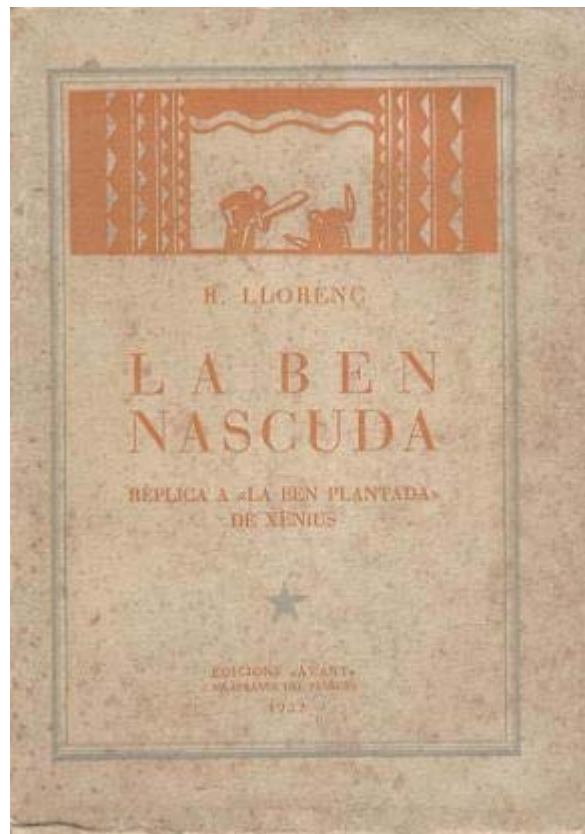
La divisió provincial de 1833 va fraccionar el Penedès en dues parts. La divisió comarcal de la Generalitat el divideix en tres parts, quan el Penedès, per la seva història i geografia és indivisible i forma un tot unitari. Només cal contemplar-lo des d'Olèrdola per copsar la seva unitat geogràfica.»

Vilafranca, 23 d'abril del 1984. Llorens ens parlà de l'hegemonia vilafranquina en l'hegemonia catalana (foto: Jordi Valls).

La seva producció escrita va iniciar-se a l'època dels estudis de secundària a Vilafranca amb un drama i una comèdia escrits conjuntament amb Pere Grases (*Molles i mosques* i *La Nosa*). Posteriorment, va ser un dels fundadors de

l'avantguardista *Hèlix* (1929-1930), va col·laborar a la *Veu d'Olot* (1932), s'encarregà de redactar el setmanari *Abril* de l'ERC i va escriure en altres publicacions: *Gasete de Vilafranca*, la *Revista del Casal*, *Mirador*, *Avant* i *La terra*. L'any 1937 publica *La Ben nascuda*, una novel·la filosòfica centrada en una jove vilafranquina que treballa a la fàbrica de les fulles d'afaitar, concebuda com a rèplica de *La ben Plantada* d'Eugeni d'Ors.

En aquesta obra Llorens contraposa la Vilafranca obrera a la Vilafranca tradicional, religiosa, botiguera, senyorial:

«Se'm diu que Vilafranca és una vila de forta tradició cultural i se'm citen Milà i Fontanals i Llorens i Barba. I la Ben Nascuda amb prou feines si sap llegir.

També es parla de la tradició religiosa de Vilafranca i surt a rel·luir el bisbe Morgades. Josep Maria de Segarra veia una Vilafranca teològica i reaccionària. Josep Pla enfrontava Vilafranca amb Figueres: Si Figueres representa la capital de les idees avançades, republicanes, progressistes i revolucionàries, Vilafranca –diu– representa tot el contrari. I tenim que la Ben Nascuda no és catòlica, ni religiosa, malgrat no haver-se mogut de Vilafranca i no haver estat mai a Figueres.

Igualment es pot retreure la tradició que algú ha batejat de senyorial (Vilafranca fou una població aviciada pels comtes reis). I la Ben Nascuda és tan poc senyorial i majestàtica com ho pot ésser una obrera sense pardalets al cap i qui no agrada estirar més la màniga que el braç.

Encara queda la tradició del petit comerç, del comerç de capelleta, que abunda a Vilafranca. Però la Ben Nascuda no te res d'individualista, ni d'ànima estreta, ni de panxacontentisme, ni d'esperit botigueresc, resclosit, remollit, escarransit, ranci, tifa, raquític, estantís, mesquí i coquí. Ni tampoc la pot dominar el conservadorisme, ja que no té més que mans per a treballar.

On és, doncs, el vilafranquisme de la Ben Nascuda? Ah! ¿és que a Vilafranca només hi ha hagut intel·lectuals, capellans, senyors i botiguers? A Vilafranca, com a tots els altres pobles, hi ha també la massa treballadora. I és aquesta tradició de la massa laboriosa vilafranquina la que ha informat la Ben Nascuda. Tradició menyspreada i a la qual no es vol donar bel·ligerància. Tradició, malgrat tot, la més fonamental de totes.»

Rodolf Llorens va crear una manera de pensar i una obra enfocades a destronar les filosofies noucentistes de l'Ors i de Ferrater i Mora; i a reivindicar i posar de relleu l'obra de Ramon Turró. Una manera i un estil de pensar arrauxats i contundents. Va fer una obra pensada en positiu i per a un país i una cultura "normals", malgrat les circumstàncies de la guerra i de l'exili. Una visió crítica, constructiva i punyent, del qual en són bons exemples *Com han estat i com som els catalans* (1968), on afirma que el que caracteritza Catalunya i els catalans és "la voluntat d'ésser", i que, per tant, el que cal és "aixecar la mirada, redreçar el pit i eixamplar el cor"; i *Catalunya, poble dissortat – els catalans, gent sortosa* (1974):

«Ésser poble dissortat és una característica permanent de Catalunya, que podem trobar-la no sols avui, sinó també al llarg i ample de tota la seva peripècia històrica rica i plena, rica d'heroisme i glòria i plena de frustracions i malastrugança.

No es tracta pas de trobar en la nostra història nacional: marrades, atzagaiades i pífies que tots els pobles les han comès; invasions i guerres que tots els països les han sofert; lluites intestines, malgrat que Catalunya sigui de les nacions que més n'ha tingudes; ni caresties, plagues, inundacions, tràngols, daltabaixos, malastres i maltempsades que han flagel·lat periòdicament totes les terres sense gaires discriminacions. Les pestes han assolat i endolat l'edat Mitjana de tot Europa, però Catalunya fou de les més afectada des; l'historiador Pierre Vilar ens refereix uns tres segles de cataclismes demogràfics catalans.

[...].

De manera que si juguem al costat del perdedor (1714), perdem; si ens posem al costat dels vencedors (1945), també perdem. Sempre, a Catalunya, li toca el rebre! Quan els catalans tenen la culpa -que, més sovint del que creiem, la tenen- paguen els plats trencats i també els sencers, perquè quan no han comès pecat són castigats igualment. Sempre, sempre ens agafa el toro.

En el billar de la Història, Catalunya mai no ha fet carambola. En l'hipòdrom de la Història, Catalunya aposta a la fixa infal·lible dels cavalls blancs de la llibertat i del progrés; però sempre li surten guanyadors els cavalls negres de la Inquisició i del retorn als segles de *Carlos el Hechizado*, de *Juana la Loca* i de *Pedro el Cruel*. La sort no sols ens ha jugat brut, sinó que ens fa trampa. Jo asseguraria que, en la nostra història, hi ha *doping*. En la rifa de la Història sempre se'ns han rifat.

Catalunya, poble dissortat! Diuen que els pobles feliços no tenen història; per això Catalunya ha quedat amb tan poca geografia i tanta història; els quatre evangelis de Catalunya són les quatre cròniques majors: la de Jaume I el Conqueridor, la de Pere el Gran (Desclot), la d'aquest i Jaume II (Muntaner) i la de Pere el Cerimoniós.

[...].

Després de tot això exposat anteriorment, sembla que la conclusió lògica de tanta pega hagi de ser que els catalans som també gent igualment malaurada. Però crec que ens equivocariem. No penso pas que sigui així; considero que som gent cofoia, políticament feliç. Almenys a jutjar pel que es veu, i especialment a l'exili.

Potser si l'infortuni de Catalunya no hagués estat tan persistent i excessiu, el nostre sentiment nacional ja hauria passat a la Història, que vol dir estar absent dels temps presents. La nostra història desastrada no ens tortura ni aclapara perquè no en sabem un borrall.

[....]

I com es senten els catalans d'avui en dia? És generalment admès que els catalans en conjunt som idealistes i arrauxats, mentre que particularment som realistes i pràctics. Així no és estrany que col·lectivament siguem una olla i encara de grills, mentre que individualment acostumem tenir èxit i algunes vegades sorollós. La nostra reconeguda gasiveria, el nostre excessiu amor propi, i el nostre esperit analític fins a buscar cinc peus al gat, repercuteixen negativament en la societat, però van a benefici propi. Per això podem exclamar: Catalunya, poble dissortat; i els catalans, gent sortosa.»

Entre els seus llibres més destacats hi ha:

- *La Ben nascuda*, Vilafranca, Avant, 1937 (reed. Vilafranca, Andana, 2005), Mèxic, 1958; Barcelona, Ariel, 1977).
- *Grandeza y servidumbre de la filosofía*, Buenos Aires, Pha, 1948.

- *Com han estat i com som els catalans* , Barcelona, Ariel, 1968.(Reed, Vilafranca del Penedès, Ajuntament, 1998).
- *Centre Català, en les seves noces d'argent*, Caracas, Terra Ferma Centre Català, 1970.
- *20 discursos*, Caracas, Terra Ferma-Centre Català, 1981.
- *Josep Robreño i el nou concepte de la renaixença* , Barcelona, Ariel, 1982.
- *L'hegemonia vilafranquina en l'hegemonia catalana* , Vilafranca del Penedès, Ajuntament, 1984.
- *Catalunya des de l'esquerra*, València, Afers, 2005 (edició a cura de Joan Cuscó).
- *Josep Massa i Maria Poc, detectius privats*, Vilafranca del Penedès, Ajuntament i Terra Ferma Patronat de cultura del Centre Català de Caracas, 1986.

Pel que fa als **articles** citem els que es reproduïxen a l'apartat de documents i que estan més, directament relacionats amb la temàtica del projecte *Tots els Noms* ([enllaç](#))

- *Els 14 d'abril. Una conferència sense auditori*, publicat a *Centre Català de Caracas, Quadern núm. 1* (Caracas, 1963).
- *Els 80 anys de Carles Pi Sunyer*, publicat a *Centre Català, en les seves noces d'argent*, Caracas, Terra Ferma Centre Català, 1970
- *Catalunya, poble dissortat – els catalans, gent sortosa*, publicat a *3 premis als Jocs Florals*, Caracas, Terra Ferma, 1974.
- "L'Arengadetes", publicat a *Olerdulae*, núm.16 (1982).

Sobre la seva figura es poden consultar:

- Blanc, Francesc (2006); "(En la reedició de) la primera Ben Nascuda de Rodolf Llorens" *Diónyssos*, 10.
- Cuscó, Joan (2002); *Rodolf Llorens i Jordana. Més enllà del Noucentisme* Barcelona: PAM.
- Cuscó, Joan (1998); "Rodolf Llorens i Jordana. Un filòsof a l'exili" *Revista de Catalunya*, 131;

- Cuscó, Joan (2005); "Com han estat i com som els catalans. Una visió diferent des de l'exili" *L'Avenç*; 308;
- DDAA, "Una conversa amb Rodolf Llorens", *Olerdulae*, núm.28, any X (1985).
Grases, Pere (1984); *Rodolf Llorens i Jordana Vilafranca* del Penedès: Ajuntament de Vilafranca
- Horta, Gerard (2005); "Amor, odi i lluita de classes: Llorens i Jordana o la cultura com a camp de combat", introducció a *La Ben Nascuda*.

Joan Cuscó i Ramon Arnabat